

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve 2001 Nobel ekonomi ödülü sahibidir. Son kitabı Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı, Fransızca (Le Triomphe De La Cupidité, Liens Qui Liberent) ve çok yakında Japonca, İspanyolca, Almanca ve İtalyanca olarak bulunabilir.

JOSEPH E. STIGLITZ

Açığı azaltmanın tehlikeleri

ABD ve Avrupa'da ekonomik büyüme sönük durumda ve özel sektör büyüme tahminleri, devam eden bir kamu desteğinin yokluğunda stagnasyonun **(büyümenin, istihdamı yakın zamanda normal seviyelerine çıkartamayacak kadar zayıf olması)** devam etme riskinin varlığına işaret ediyor.

Avrupa ve Amerika'da bir kemer sıkma dalgası yayılıyor. Bütçe açıklarının büyüklüğü, ekonomik gerilemenin şiddeti pek çok kişiyi hazırlıksız yakaladı. Ancak dün hükümetin pasif kalmasını isteyen serbest yanlılarının protestolarına rağmen ekonomistlerin çoğu, hükümet harcamasının fark yarattığını, yeni bir "Büyük Buhran"ın önlenmesine yardımcı olduğuna inanıyor.

Çoğu ekonomist aynı zamanda bir bilançonun (ister kamu, ister özel sektör için olsun) tek bir tarafına bakmanın da yanlış olduğunda mutabık. Bir ülkenin ya da firmanın borcuna bakmak gerekir ama varlıklarına da bakmak gerekir. Bu hükümet harcamaları konusunda alarmlar çaldıran mali sektör "şahinlerine" cevap verilmesine yardımcı olabilir. Neticede bütçe açığı "şahinleri" bile yalnızca bugünkü borca değil, uzun vadeli ulusal borca da odaklanılması gerektiğini kabul ediyorlar. Harcama, özellikle de eğitime, teknolojiye ve altyapıya yapılan yatırımlar gerçekten de uzun vadeli borçların azalmasına yol açabilir. Krizi, bankaların uzağı görememeleri çıkardı. Mali sektör tarafından iteklenen hükümetin uzağı görememesinin krizi daha da uzatmasına izin veremeyiz.

EKONOMİSTLERİN ANLAŞAMADIKLARI NOKTA

Daha hızlı büyüme ve kamu yatırımının daha hızlı geri dönüşü, daha yüksek vergi geliri getirir ve yüzde

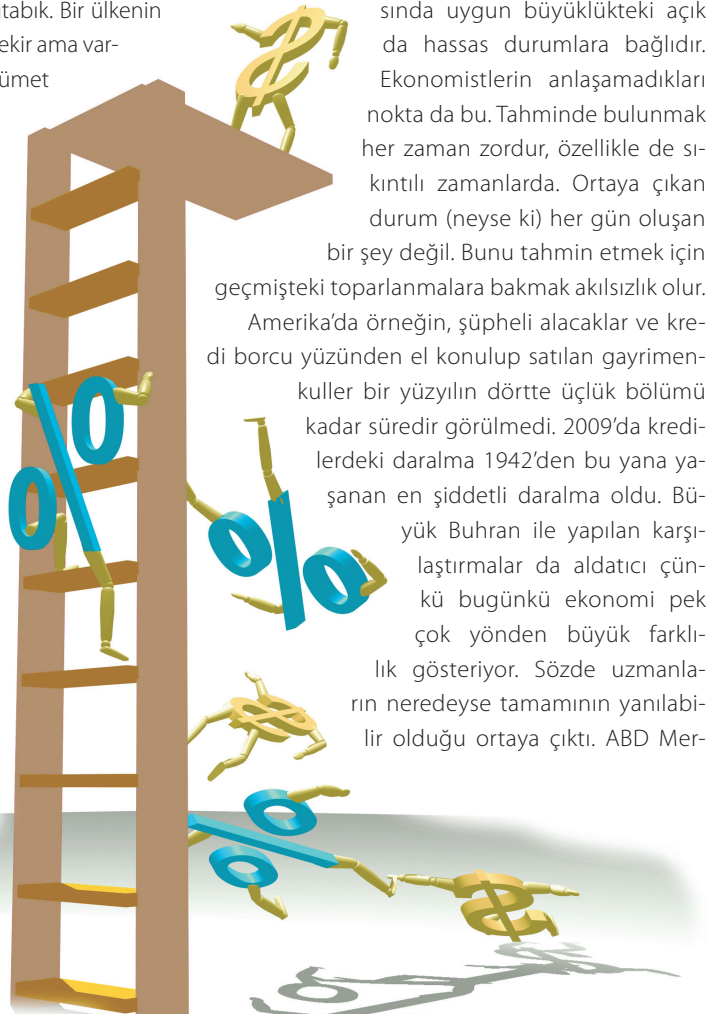
5 ile 6 getiri, ulusal borçtaki geçici artışları dengelemeye yeter de artar bile. Sosyal fayda/ maliyet analizi (bütçe haricindeki hususlar üzerinde etkileri hesaba katarak), bu gibi harcamaları, borçla bile finanse edilseler, daha da cazip hale getiriyor.

Son olarak, çoğu ekonomist bu hususlardan ayrı olarak, bütçe açığının uygun olan büyüklüğünün ekonominin durumuna bağlı olduğu üzerinde anlaşılıyorlar. Zayıf bir ekonomi daha büyük

bir açık gerektirir, durgunluk karşısında uygun büyüklükteki açık da hassas durumlara bağlıdır. Ekonomistlerin anlaşamadıkları nokta da bu. Tahminde bulunmak her zaman zordur, özellikle de sıkıntılı zamanlarda. Ortaya çıkan durum (neyse ki) her gün oluşan bir şey değil. Bunu tahmin etmek için

geçmişteki toparlanmalara bakmak akılsızlık olur.

Amerika'da örneğin, şüpheli alacaklar ve kredi borcu yüzünden el konulup satılan gayrimenkuller bir yüzyılın dörtte üçlük bölümü kadar süredir görülmedi. 2009'da kredilerdeki daralma 1942'den bu yana yaşanan en şiddetli daralma oldu. Büyük Buhran ile yapılan karşılaştırmalar da aldatıcı çünkü bugünkü ekonomi pek çok yönden büyük farklılık gösteriyor. Sözde uzmanların neredeyse tamamının yanılabilir olduğu ortaya çıktı. ABD Mer-

kez Bankası'nın krizden önceki kötü tahmin sici-line bir bakın. Üstelik büyük miktardaki açıklarla bile ABD ve Avrupa'da ekonomik büyüme sönük durumda ve özel sektör büyüme tahminleri, devam eden bir kamu desteğinin yokluğunda stagnasyonun (büyümenin, istihdamı yakın zamanda normal seviyelerine çıkartamayacak kadar zayıf olması) devam etme riskinin varlığına işaret ediyor.

RİSKLER ASİMETRİK

Bu tahminler yanlışsa ve daha canlı bir toparlanma olursa, o zaman elbette

harcamalar kısılanabilir ve/veya vergiler artırılabilir. Ama tahminler doğruysa, o halde açık harcamasından erken "çıkış" ekonominin yeniden durgunluğa itilmesi riskini getirir. Bu, Amerika'nın Büyük Buhran'da yaşadığı deneyimden öğrenmiş olmamız gereken derslerden biri. Ayrıca Japonya'nın da 1990'ların sonunda geçirdiği deneyimden çıkarılacak derslerden birisi.

Bu hususlar özellikle en çok yara alan ekonomilerle ilişkili. Örneğin Birleşik Krallık, bariz bir nedenden dolayı, diğer ülkelere göre daha zor zamanlar yaşadı, bir gayrimenkul balonu vardı (İspanya'dakinden daha az önemli olsa da) ve krizin merkezindeki finans piyasası, diğer ülkelerde olduğundan daha önemli bir rol oynadı.

Birleşik Krallık'ın zayıf performansı, daha kötü politikaların sonucu değil, aslında ABD ile karşılaştırıldığında banka kurtarmaları ve emek piyasası politikaları pek çok açıdan çok daha iyi. Tam zamanlı bir işte çalışmak isteyen her beş kişiden birinin iş bulamadığı Amerika'daki yüksek işsizlikle ilgili olarak insan kaynaklarının büyük oranda harcanmasından kendini korudu. Küresel ekonomi yeniden büyümeye başlarken hükümetlerin tabii ki, vergileri arttırıp harcamaları kısma planları olması gerekir. Doğru denge, kaçınılmaz olarak uyumsuzluk konusu olacak. "İyi şeylere vergi koymaktansa kötü şeyleri vergilendirmek daha iyidir" gibi prensipler, çevre ile ilgili vergileri işaret edebilir.

KAMU HARCAMALARINI AZALTMAK RİSK

Mali sektör, toplumun geri kalanı üzerine ağır dışsallıklar yükledi. Amerika'nın mali sektörü dünyayı toksik ipoteklerle kirlittiler, iyice tesis olmuş

"kirleten öder" prensibine göre de vergiler onun üzerine getirilmeli. Ayrıca mali sektöre gelecek iyi tasarlanmış vergiler aşırı yüksek kaldıraç ve batamayacak kadar büyük bankalardan kaynaklanan sorunların azaltılmasına yardımcı olabilir. Spekülatif faaliyetlere konacak vergiler, bankaları kredi verme konusundaki kilit toplumsal rollerini yerine getirirken daha dikkatli olmaları için teşvik edebilir.

Ekonomistlerin çoğu, uzun vadede, özellikle nüfusu yaşlanan ileri derecede sanayileşmiş ülke hükümetlerinin, politikalarının sürdürülebilirliği konusunda endişe duymaları gerektiği konusunda hemfikirdir. Ancak açık fetişizminden de sakıncalıyız. Savaşları finanse eden veya mali sektöre peşkeş çekilen açıklar (ABD'de devasa bir ölçekte olduğu gibi) karşılığı olmayan borçlara yol açabilir ve gelecek nesiller üzerine bir yük bindirebilir. Ancak kendisini amorti eden yüksek getirili kamu yatırımları gerçekten gelecek nesillerin refahını arttırabilir, verimsiz harcamalardan kaynaklanan borçlar yüzünden ve ardından verimli yatırımları kısarak onlara yük bindirmek iki kere ahmaklık olur.

Bunlara daha sonraki bir zamanın soruları, en azından pek çok ülkede canlı bir toparlanma potansiyeli, en iyi olasılıkla bir ya da iki yıl sonra. Şu an için ekonominin durumu belli. Kamu harcamalarını azaltmak, almaya değmeyecek bir risk.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org

Bu yorumun İngilizce podcast'i için şu bağlantıyı kullanınız: <http://media.blubrry.com/ps/media.libsyn.com/media/ps/stiglitz121.mp3>

Harcama, özellikle de eğitime, teknolojiye ve altyapıya yapılan yatırımlar gerçekten de uzun vadeli borçların azalmasına yol açabilir. **Krizi, bankaların uzağı görememeleri çıkardı. Mali sektör tarafından iteklenen hükümetin uzağı görememesinin krizi daha da uzatmasına izin veremeyiz.**